

פרשת נח

בס"ד

אזר הזר

ערכת וחיברתי בס"ד: נריה אטון

יום ו' ה' מר חשון תשפ"ז
כניסת שבת: 17:50
יציאת שבת: 18:40
רבינו חס: 19:19
הזמנים לפי אופק באר שבע
במוצאי שבת מתחילים
לומר ברכ עלינו
יום ראשון בערב
ברכת הלבנה

"כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ"

ורק בזכות אותה ברכה שבירך אותו, איזה צדיק נסתר מעיירה מרוחקת.

כעבור למעלה מעשרים שנה, כאשר חלתה אחותו של אותו אדם באותה מחלה קשה, מיהר האח שוב אל החפץ חיים בבקשה שישלח אותו שוב לאיזה צדיק שיעתיר עבורה כפי שעשה אז. החפץ חיים נאנח מעומק ליבו ואמר לו כי כעת, לעת זקנותו, בריאותו אינה מאפשרת לו לעזור. הוא לא הבין על מה מדבר החפץ חיים, מה קשה בכך להסביר לו לאיזה צדיק לפנות שיברך את אחותו?!

אז גילה לו החפץ חיים את הסוד הגדול: "דע לך, אז, כשהיית חולה, הייתי צעיר ובעל כוחות, וצמתי עבורך ארבעים יום ברציפות כדי שתתרפא. היום גופי חלש וזקן, ואין בי את הכוחות לצום כך שוב!!!", ומה ששלחתי אותך לאותו צדיק, היה זה כי לא רציתי שתדע שנושעת בזכות התפילות והצומות שלי.

לא יאומן!!! החפץ חיים לא הסתפק באמירת ברכה מהשפה ולחוץ או בפרק תהילים מהיר, הוא לקח את צרתו של היהודי האחר והפך אותה לצרה האישית שלו עד כדי ייסור גופו בצום ממושך, ותוך בריחה מוחלטת מן הכבוד כדי שהקדושי כולו ילך לאדם אחר התביעה האלוהית מאיתנו, כפי שהיא משתקפת מההשוואה בין נח לאברהם ומדרכו המרטיטה של החפץ חיים, היא לא להסתפק בעבודה רוחנית אישית. אין זה מספיק שאדם יהיה ירא שמיים הדואג לרוחניותו ולקיום מצוותיו בתוך עצמו, הקדוש ברוך הוא מבקש לראות כמה אנו דואגים לאחים שלנו, כמה אכפת לנו מהקשיים של הזולת, ועד כמה אנו מוכנים להשקיע מעצמנו - בתפילה, בחסד ובמחשבה - למען הכלל.

יהי רצון שנזכה לצאת מן התיבה הפרטית, להרבות באהבת ישראל ולשאת בעול עם חברינו, יזכנו ה', בברכת שבת שלום ומבורך.

ישראל אמיתית בא לידי ביטוי מופלא בהנהגתו של מרן ה"חפץ חיים", רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל.

מסופר כי בעבר הגיע אליו תלמיד צעיר שחלה במחלה קשה וחשוכת מרפא, והרופאים כבר הרימו ידיים, וטענו כי אין תרופה למחלתו. הבחור בכה מרורות עד עמקי נשמתו. החפץ חיים שראה בצערו העמוק של אותו יהודי, השיב לו תשובה מפתיעה - ושלח אותו לעיירה מרוחקת, אל תלמיד חכם נסתר. הוא הורה לו לבקש ממנו

ברכה, אך התנה זאת בתנאי חמור: "לעולם, כל עוד אני בחיים, אסור לך לגלות לאיש מי שלח אותו אליי". הבחור עשה כדברי החפץ חיים, הלך לאותו תלמיד חכם פלוני, קיבל את הברכה, ובאופן פלאי ומעל לטבע החלים לחלוטין, גם הרופאים התפלאו פליאה עצומה מכך שהמחלה נעלמה לחלוטין. במשך עשרות שנים נותר האיש בטוח שרפואתו הגיעה אך

בפרשתנו אנו נפגשים עם דמותו של נח, שהתורה מעידה עליו שהיה איש צדיק תמים בדורותיו. לאורך שנים ארוכות הפגין נח מסירות נפש יוצאת דופן, בנה את התיבה במו ידיו מול לעגם של בני דורו, ולאחר מכן הסתגר בה במשך שנה שלמה תוך שהוא דואג ללא הרף, ביום ובלילה, להאכלתם של כל בעלי החיים והבהמות, לכל בהמה ולכל חיה בזמן ובשעה הקצובה לה, מסירות נפש של ממש.

אולם, כאשר אנו פותחים את הפטרת השבוע, אנו נתקלים בביטוי מעורר תמיהה מפי הנביא ישעיהו: "כי מי נח זאת לי". חז"ל במדרש מדייקים בלשון הפסוק ותולים את אשמת המבול בנח עצמו, עד שהמים נקראים על שמו - "מי נח".

השאלה זועקת מאליה: כיצד ניתן להטיל אשמה כה כבדה על מי שהתורה עצמה העידה על צדקותו המופלגת?

התשובה לכך טומנת בחובה יסוד רוחני עמוק ונוקב. חז"ל מסבירים כי על אף שנח עמל, טרח וקיים את כל מצוות הבורא בדקדוק, הוא החמיץ את הנקודה הפנימית ביותר - הוא לא עמד בתפילה ובתחנונים בפני הקדוש ברוך הוא שיחוס על בני דורו ויבטל את רוע הגזירה. נח דאג להצלת עצמו ומשפחתו בתוך התיבה הסגורה, אך לא יצא מעצמו כדי להילחם על חייהם של האחרים. לעומתו, כאשר אברהם אבינו שומע על הכוונה להפוך את סדום, הוא אינו מסתפק בצדקותו הפרטית אלא נעמד מיד ומנהל משא ומתן עיקש בתפילה: אולי יש חמישים צדיקים, אולי ארבעים, אולי שלושים. אברהם מלמד אותנו שצדיק אמיתי אינו מסתגר ב"תיבה" משלו, אלא כואב את כאבם של רשעי הדור ומבקש עליהם רחמים. מסר עצום זה של ערבות הדדית ואהבת

אוי"ה מידי יום שני מתקיים שיעור תורה מפי הרב נריה אטון

בבית הכנסת רינת מרים רחוב נחמן אביגד 2 באר שבע בשעה 19:00 בברכת ברוכים הבאים

דבר תורה לסעודה ראשונה

"והיה לך ולהם לאכלה"

שואלים כאן חכמים: במסכת גיטין (ס"ב.) הורו לנו חז"ל, שאסור לו לאדם לטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר: "ונתתי עשב בשדך לבהמתך", ואחר כך: "ואכלת ושבעת" (דברים י"א, ט"ו). מדוע אפוא אומר ה' לנח: "והיה לך ולהם לאכלה", ואינו מקדים את מאכל הבהמה למאכל האדם? ההסבר לדבר נעוץ במדרש על הכתוב: "אדם ובהמה תושיע ה'" (תהלים ל"ו, ז) - אדם בזכות בהמה. לפי מדרש זה, נושע האדם בזכות בעלי החיים, ולכן עליו להקדים את מאכלם למאכל שלו. אולם בדור המבול ידוע, שבעלי החיים ניצלו בזכותו של נח הצדיק, ולפי הדין הקדים אפוא הכתוב בפרשת "נח" את מאכל האדם למאכל הבהמה...

"כל אשר נשמת רוח חיים באפו מכל אשר בחרבה מתו"

אחרי שהמים הלכו וגברו מאוד, התחילה התיבה צפה על פני המים, כמו דבר קל הנמצא על פני הים. וכולם אבדו. הן אלו שבארץ ישראל הן אלו שבחוץ לארץ. חוץ מן הדגים שלא היו בכלל גזרת המבול, וזהו שאומר הכתוב: "מכל אשר בחרבה מתו" שמוכח מכאן שהדגים לא מתו. ואפילו שהמים היו רותחים מאוד, אבל במצולות הים היו פושרים, ושם נמצאו הדגים. (מעם לועז)

דבר תורה לסעודה שנייה

אור החיים הקדוש

"ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול" שואל האור החיים הקדוש: מדוע כפלה התורה את הבטחתה באותו הפסוק ואמרה: "ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול" ומיד לאחר מכן "ולא יקה עוד מבול לשחת הארץ"? האור החיים הקדוש מיישב זאת על פי הגמרא במסכת סוטה לגבי פרעה, שגזר להשליך את הבנים ליאור.

פרעה חשב שיחמוק מעונש מים כי הקב"ה נשבע שלא יביא עוד מבול. הוא טעה בשתי טעויות: א. הוא לא ידע שהשבועה חלה רק על העולם כולו, אך על אומה בודדת הקב"ה לא נשבע. ב. הוא לא העלה בדעתו שהעונש במים לא יגיע כגשם מן השמים, אלא בכך שהוא והמצרים יובאו אל המים ויטבעו בים סוף.

מכאן מפרש האור החיים ששני חלקי הפסוק מחדשים שני דינים שונים: החלק הראשון, "ולא יכרת כל בשר", מבטיח שלא יהיה עוד מבול עולמי שישימך את כל האנושות, אך מדגיש שניתן להביא מבול מקומי על אומה חוטאת החלק השני, "ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ", מחדש שאפילו כשיעניש הקב"ה במבול מקומי, האדמה עצמה לא תיחרב ותישחת כפי שקרה בימי נח.

דבר תורה לסעודה שלישית

"ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה" "תניא יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה? שסכתה ברוח הקודש, דבר אחר שהכל סכין ביופיה" (מגילה יד.)

מדוע נקראת שרה אמנו בעת לידתה בשם "יסכה" - המרמז על כך שסכתה ברוח הקודש ושהכל סכין ביופיה - ואילו בהמשך חייה התורה משתמשת בשם "שרה" בלבד? הבה איש חי מיישב את שני הפירושים הללו, שנראים במבט ראשון מנוגדים (רוחניות מול גשמיות), ומסביר כי השימוש בשמות תלוי בגילה ובמידת צניעותה • בקטנותה (בעת הלידה): יופייה החיצוני של שרה היה גלוי לעין כל ושימש כביטוי והשתקפות טהורה של גדולתה הרוחנית ורוח הקודש שבה. בשלב זה של חייה, השבח על יופייה לצד נבואתה השלים זה את זה, ולכן היא נקראה "יסכה" • בבגרותה (בהמשך החיים): שרה הגיעה לדרגה מופלגת של צניעות והייתה נסתרת לחלוטין מעיני בני אדם. בשלב זה, הפירוש של השם יסכה - "שהכל סכין ביופיה" (שכולם מביטים ביופיה) - כבר אינו נחשב לשבח עבורה, אלא לפגיעה בצניעותה משום כך, כדי לשמור על כבודה ועל מידת הצניעות המוחלטת שלה, השמיטה התורה את השם "יסכה" ועברה לקרוא לה בשם "שרה" - שם המבטא שררה ורוממות פנימית, ומצניע את יופייה החיצוני.

דבר תורה לסעודה רביעית

אי"ה הלילה (מוצאי שבת) ליל ז' בחשוון, מתחילים לומר "ברך עלינו" בתפילה.

אם אדם טעה בתפילת עמידה בימות הגשמים ואמר "ברכנו" במקום "ברך עלינו" - לא יצא ידי חובה. • בתוך ברכת השנים (לפני החתימה): חוזר לתחילת הברכה וממשיך כראוי.

• בחתימת הברכה (אמר "ברוך אתה ה'"): אומר "למדני חוקיך" וחוזר לתחילת ברכת השנים.

• לפני שהתחיל "תקע בשופר": אומר במקום: "ותן טל ומטר לברכה על כל פני האדמה", וממשיך ב"תקע בשופר".

• התחיל "תקע בשופר" ועד סוף "שמע קולנו": אומר "ותן טל ומטר לברכה" בסוף ברכת שמע קולנו (לפני "כי אתה שומע").

• בחתימת שמע קולנו (אמר "ברוך אתה ה'"): אומר "למדני חוקיך" וחוזר לתחילת ברכת שמע קולנו.

• לפני שהתחיל ברכת "רצה": אומר באותו מקום: "ותן טל ומטר לברכה על כל פני האדמה", וממשיך ב"רצה".

• התחיל ברכת "רצה" (ועד "יהיו לרצון" בסוף התפילה): חוזר לראש ברכת השנים, וממשיך משם את כל התפילה כסדר.

• לאחר אמירת "יהיו לרצון" (בסיום התפילה): חוזר לראש תפילת עמידה כולה.

לברכה והצלחה

שיר בת אושרת
בן ציון בן מירב

לזיווג האו

שירה
בת ציפורה
חיים בן זיווה

למזון שלם ברחמיך

ינית בת דחל
תקוה נייר
בת פרחת
תנצבה

למזון שלם ברחמיך

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (חי"ד)
תנצבה

למזון שלם ברחמיך

חנה בת חפסה
מזל בת חנה
אליהו (לוי) דהן
בר פריחה
תנצבה

שו"ת עם הרה"ג הרב יעקב סיני

הלכות שנים מקרא ואחד תרגום

שאלה: ממתי אפשר להתחיל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, ומתי צריכים לסיים?

תשובה: לדעת מרן השלחן ערוך, ניתן לקרוא את הפרשה מיום ראשון ואילך. וחסידים ואנשי מעשה קוראים ביום שישי אחרי תפילת שחרית, כמנהג רבינו האר"י. מצוה מן המובחר להשלים את הקריאה עד סעודת שבת בבוקר, ועל כל פנים עד תפילת מנחה. ומי שנאנס ולא הספיק לקרוא בשבת, ישלים עד סוף יום שלישי. ויש אומרים עד שמיני עצרת.

וראיתי אצל מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, למרות שהיה משתדל לסיים את הקריאה עד הסעודה, אם ראה שכל בני הבית ערוכים ומוכנים לסעודה, לא היה ממשיך בקריאה, שלא לצער את בני הבית, אלא מסיים לאחר הסעודה.

שאלה: אפשר לקרוא 'שניים מקרא ואחד תרגום' גם בלילה?

תשובה: במשך השבוע, יש להימנע מלקרוא מקרא ותרגום בלילה. אולם בליל שבת, מי שזמנו דחוק רשאי גם לכתחילה לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום.

שאלה: לא קראתי 'שניים מקרא ואחד תרגום' בשבתות שעברו. אני יכול לקרוא את הפרשה של השבת?

תשובה: יש לקרוא את הפרשיות כסדרן. לכן מי שלא קרא בשבתות שעברו, יקדים לקרוא את פרשת בראשית ופרשת נח, ולאחר מכן יקרא את פרשת לך לך.

שאלה: אני לא מבין כל כך את התרגום, האם אני יכול לקרוא במקומו את פירוש רש"י?

תשובה: לדעת מרן השו"ע, אפשר לקרוא את פירוש רש"י במקום התרגום. וירא שמים יוצא ידי שניהם, ויקרא גם התרגום וגם פירוש רש"י. אבל מי שאין לו פנאי לשניהם, התרגום עדיף, לפי שניתן מסיני, ואפילו שאינו מבין את שפת התרגום.

ומרן זצ"ל היה מוסיף על התרגום גם את פירוש רש"י, ולומד מתוך חומש "תורה תמימה", הכולל גם את כל המקורות מהתלמוד ודברי חז"ל על סדר הפסוקים

דיון משפחתי עם הרב יצחק זילברשטיין

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדתו את האלקים התהלך נח" (בראשית ו, ט). שהיה עניו ושפל רוח, ועל ידי הענוה את האלקים התהלך נח, שהיה מורכב לשכניה, כמו שנאמר 'אני את דפא'. (פני דוד לרבנו החיד"א).

מרן החזון איש זצ"ל נאצל לצאת מדי יום ביומו לטייל לצורך בריאות גופו. הוא היה מהלך לאורך גבול הפרדסים בין בני ברק לרמת גן, על התנאי שבו יסלל ברבות הימים רחוב 'חזון איש'.

מיתר יהיה להדגיש שיותר משוטל מרן זצ"ל בפרדסיה הריחניים של בני ברק, "ט"ל" באותה שעה בפרדס התורה, וכפי שהוא עצמו התבטא פעם - לאחר שתעה מעט בדרכו והגיע הרחק מעבר למסלול המקורי - "מה, למדתי תוספות כל כך קטן, וכבר הגעתי כל כך רחוק"?... יהודי פשוט שהתגורר ליד מסלול הטילי הקבוע של החזון"א, הבחין בפליאה במחזהו הקל של אדם קשיש, בעל צורה, המטיל באמצע היום. מדי יום ביומו עקב אחר מהלכו של החזון"א, עד שפעם החליט לרדת ולגער בו שלא יבזבז את זמנו לבטלה, ו... ישב קצת ללמד, או יגיד תהלים ויציא בזה וכן עשה. כשהגיע החזון"א סמוך לביתו, ירד האיש וגער ברבן של כל בני הגולה, על שהוא מבטל את זמנו בטיולי סרק. החזון"א לא הגיב, וחרד למעונו בבני ברק. למחרת, לא זכר, כנראה, החזון"א את הגערה שקבל מהיהודי ההוא, וצעד שוב באותו מסלול. והנה שוב יורד בעל-הבית מדירתו, והפעם גוער במטיל ביתר שאת: "כבר הספקת לשלוח מה שאמרתי לך איתמול? מדוע מבזבז את זמנך לריק"?... שר התורה, שמחו לא פסק לגרע מלהרהר בדברי תורה, פנה אל האיש בענות-חן, ושאלו: "וכי מה אתה רוצה שאעשה במקום לטייל"? "תגיד כמה פרקי תהלים", השיב היהודי. החזון"א שב לאחוריו, ולמחרת שנה את מסלול טיולו ולא עבר ליד דירתו של האיש. לאחר זמן-מה קדחה צרה פלוגית את ביתו של היהודי ההוא. מקרבו אמרו לו שלא הרחק מביתו נמצא גאון מכלל, ושמו רבי אברהם ישעיהו קרליץ, ורבים מתדפקים על פתח ביתו בבקשת ישועה ורחמים. מידעני מחליט לגשת לבית החזון"א, כדי שיתפצל ויעתיר עליו מברכותיו. כאשר פתח את דלת החדר בו ישב גדול הדור, נפל ארצה מתעלף. בני הבית נסו לעוררו, אך אז פתח האורח בצעקות נוקרות, נפל לרגלי החזון"א ובקש ממנו שימחל לו. במשך שעה ארוכה לא היה ניתן להרגיעו. החזון"א יושב על פסאו, מלטף את היהודי בדרך ובחבה אין קץ, ומתנצל באמרו: "אין לי על מה לסלח לך. הלא נתת לי עצה טובה, להגיד תהלים. הנני מבטיחך נאמנה שמאז אותו יום אני מקים מה שהצעת לי ואני אומר תהלים. ומפנין שפך, מה לי לכעס עליך?!"...

מאמר

מפי הרב אורן נזרית

נצחיות תבת נח

פתבו הצדיקים, והובא בשיחות התנחלות: שפך דבר שנכתב בתורה הוא דבר נצחי, בכל פרשת נח, ענן התבה, דור המבול - ודאי שאין הוא ספור הענן שהיה בתחלת הבריאה, אלא שהוא שפך לכל דור ודור, כי זו תורה נצחית, ובכל דור יש פחינת נסיונות דור המבול, וכן פחינת המים הזדונים - מי המבול, אינם דוקא טפות הגשם שפסו את העולם, אלא זה גם התגברות של היצר, וכן שפך הדור הוא צנה לנח לעשות הצלה לדורו בבניית התבה, כך בכל דור דור שאנו קוראים את תורתנו, יש בודאי את המציאות של הצלה, איך נכנס לתוך תבת-נח המצילה של דורנו, והם תבות התורה והתפלה, זו הצלה שמעניק לנו הקדוש ברוך הוא - הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, (ישעיה מג, ז) מכל המים רבים של היצר הרע, הוא נותן כחות כיצד ננצל, ובפרט בתחלת השנה, הקדוש ברוך הוא נותן כח ואפשרות לכל יחיד שיכנס לתוך התבה.

(שיחות חיוק נח)

שו"ת עם הרה"ג הרב בנימין חותה

סעודות שבת

שאלה: סעודה שניה של שבת אם צריך לפני חצות היום כשעשה קידוש כבר על מזונות בבוקר. והאם יש להקפיד בחג שבועות בבוקר לאכול סעודת חג עם פת לפני חצות היום כיון שעייפים בבוקר.

תשובה: אף שלכתחילה ראוי להקפיד לאכול סעודה שניה של שבת לפני חצות היום, אבל אם עשה קידוש ואכל כזית מזונות בבוקר אינו צריך להקפיד לעשות סעודה שניה על פת לפני חצות היום. ולכן בחג שבועות שעייפים די בקידוש על מזונות לאחר התפילה וסעודת החג תהיה לאחר חצות היום.

שאלה: האם מותר להתפלל מנחה של שבת צמוד לתפילת מוסף כשהגיע זמנה ועושה כן לפני סעודה שניה והמטרה לצורך קירוב רחוקים שיש חשש שלא יבואו אחר כך לתפילת מנחה.

תשובה: לצורך קירוב רחוקים מותר לעשות כן באופן שיש חשש שאם לא יעשו כן לא יחזרו אחר כך להתפלל תפלת מנחה.

שאלה: כיצד חולה צליאק שאסור באכילת גלוטן יקיים שלש סעודות שבת.

תשובה: בתחילה שנודע לאדם שהוא רגיש לגלוטן אין לו לאכול שום מין דגן גם לא שבולת שועל ובסעודות שבת לא יאכל דגנים כלל ואם יוכל ישתה רביעית יין או מיץ ענבים בקידוש. ולאחר זמן שהגוף יתאון יתחיל לאכול לחם משבולת שועל ואם הגוף לא יגיב רע ימשיך בזה ויקיים סעודות שבת בלחם משבולת שועל, ואם גופו יגיב רע יחזור רק ליין.

שאלה: אם מותר לשיר את ברכות ההבדלה בצורת שירים ומה הדין לשיר בפסוקים הנאמרים לפני ברכות ההבדלה. תשובה: בפסוקי ההבדלה שלפני הברכות מותר לשיר. והברכות עצמן מותר לברכם בצורת שיר בלי לחזור על מילים ב' פעמים ובין הברכות אין לשיר.

לברכה והצלחה

אלג'דיה
בת מרים
מרים (מיד)
בת דות

לברכה והצלחה

חיים לוי וב"ב
דון רבקה
הודיה לוי
אלמוזג לוי
בן שולמית

לברכה והצלחה

מרדכי זיפה
מורנו וב"ב
ליאור ושיד
מורנו

לברכה והצלחה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירה מרים
בת רחל

לברכה והצלחה

יוסף בן ויקטוריה
דוד בן שטיאנה
יצחק בן חנה

מדור ל"ט מלאכות שבת

קוראים יקרים! עם כניסתנו אל שבתות החורף הארוכות והברוכות, אנו שמחים לבשר על מדור הלכתי חדש: לימוד מעשי של ל"ט מלאכות שבת לילות החורף הארוכים, בהם אנו יושבים יחד סביב שולחן השבת, הם הזדמנות פז להעשיר את עצמנו בהלכות הנחוצות לכל בית יהודי.

הלכות שבת הן רחבות ועמוקות, וכדי לדעת כיצד לשמור את השבת כהלכתה וליהנות מקדושתה, חובה עלינו להכיר את יסודותיה בכל שבוע (בלי נדר) נסקור מלאכה אחרת מתוך ל"ט המלאכות. נלמד את אבות המלאכה ותולדותיהן, ונציג דוגמאות מעשיות לחיי היום-יום יהי רצון שיהיו הדברים לתועלת, ונזכה להוסיף קדושה ועונג שבת בבתנו. שבת שלום ומבורכת!

הקדמה לל"ט מלאכות שבת

כל המלאכות שנעשו לצורך הקמת המשכן הן המלאכות האסורות בשבת. שכן בסמוך לפרשה העוסקת בהקמת המשכן נאמר (שמות לא, יג): "אֶת שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ", ללמד שלמרות שמצווה גדולה לעסוק במלאכת המשכן, ממלאכות אלו צריך לשבות בשבת. וזהו שאמרו חכמים (שבת מט, ב): "אין חייבים אלא על מלאכה שכינצא בה היתה במשכן". וכן נאמר (ויקרא יט, ל): "אֶת שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ"

וּמִקֻּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'", ופירש רש"י: "אף על פי שאני מזהירכם על המקדש, אֶת שַׁבְּתִי תִשְׁמְרוּ, אין בניין בית המקדש דוחה שבת".

משמעות הדבר, שעיקר יעודו של האדם שנברא בצלם אלוהים, להיות שותף עם הקב"ה בתיקון העולם. ועיקר תיקונו של העולם נעשה על ידי הקמת המשכן, שבו השכינה שורה. ומתוך המשכן מתפשטת הארה לכל העולם, ומתגלה שכל העולם כולו ראוי להיות משכן לשכינה, שבכל מקום שבו יעשה האדם את מלאכתו לשם שמים, ביושר ובחסד, כדי להוסיף טובה בעולם, תשרה השכינה, וקדושת המשכן תתפשט אליו. נמצא אם כן, שתמצית המלאכות שבעולם נועדו לעשות משכן לשכינה, ולמרות ערכן, נצטוונו לשבות מהן בשבת. וכמו שברא הקב"ה את העולם בשישה ימים ובשביעי שבת, והעניק בכך משמעות פנימית לששת ימי המעשה - כך גם אנו נצטוונו לשבות בשבת, ועל ידי כך אנו זוכים לגלות את הערך הפנימי של כל המלאכות (עי' לעיל א י).

שמות המלאכות

נאמר למשה רבנו בסיני, שחשבונו מלאכות המשכן הן ל"ט (שבת ע, א). ואלו הן: (א) זורע, (ב) חורש, (ג) קוצר, (ד) מעמר, (ה) דש, (ו) זורה, (ז) בורר, (ח) טוחן, (ט) מרקד, (י) לש, (יא) אופה, (יב) גוזז צמר, (יג) מלבן, (יד) מנפץ, (טו) צובע, (טז) טווה, (יז) מיסך, (יח) עושה שתי בתי גירין, (יט) אורג שני חוטיין, (כ) פוצע שני חוטיין, (כא) קושר, (כב) מתיר, (כג) תופר שתי תפירות, (כד)

קורע על מנת לתפור שתי תפירות, (כה) צד צבי, (כו) שוחט, (כז) מפשיט, (כח) מולח-מעבד, (כט) משרטט, (ל) ממחק, (לא) מחתך, (לב) כותב שתי אותיות, (לג) מוחק על מנת לכתוב שתי אותיות, (לד) בונה, (לה) סותר, (לו) מכבה, (לז) מבעיר, (לח) מכה בפטיש, (לט) מוציא מרשות לרשות (שבת עג, ב).

אבות ותולדות

כל ל"ט המלאכות הללו נקראות אבות מלאכות, וגם מלאכות הדומות להן נקראות אבות. אבל מלאכות שהדמיון שלהן לאב אינו שלם נקראות תולדות. למעשה אין הבדל בין 'אב' ל'תולדה', שניהם אסורים מהתורה, והעונש על שניהם שווה, אלא שכל מלאכה שדומה למה שעשו בעת הקמת המשכן נקראת 'אב', ואילו מלאכה שהדמיון שלה למלאכה שעשו במשכן רחוק יותר נקראת 'תולדה' (רמב"ם בפירוש המשניות שבת ז, ב).

המשמעות ההלכתית

המשמעות ההלכתית של חלוקת מלאכות שבת לל"ט, שאם חטא אדם בשגגה ועשה את כל ל"ט המלאכות, עליו להביא ל"ט קרבנות חטאת. ואם עשה חמש מלאכות שונות, עליו להביא חמש חטאות. אבל אם עשה כמה מלאכות השייכות לאותו אב מלאכה ותולדותיו, עליו להביא קרבן חטאת אחד בלבד (רמב"ם שבת ז, ט-ז).

(פניני הלכה)

